

האות הראשונה בקוד האתי

מאת שירה עמי

האם במפגש המיוחד שהתקיים בחדר הנהלת הבורסה ב-10.6.14, בהשתתפות יו"ר המרכז לאתיקה בירושלים - פרופ' יצחק זמיר, הסיו"ר - פרופ' אסא כשר, מנהל המרכז - דניאל מילוא, ורכזת התכניות והפרויקטים - אושרת שפירו, נכתבה האות הראשונה בקוד האתי של בורסת היהלומים הישראלית?

המודרני - עוד מונח עדכני המצטרף למילון הערכים האמריקאי ומשם מתפשט אל העולם המערבי כולו - שקיפות (Transparency), בדיקת נאותות (Due Diligence), גילוי נאות (Disclosure), אחריות חברתית תאגידית (Corporate Social Responsibility), קיימות (Sustainability), אחריות עסקית (Accountability), ועוד.

השאלה היא - מדוע על בורסת היהלומים להצטרף לטרנד הקוד האתי, ומה הערך המוסף שלו בארגון שיש לו תקנון מפורט המסדיר את ההתנהגות האתית של כל חברי וחברות הבורסה ושיניי אכיפה בדמות תורנים, ועדה דיסיפלינרית ומוסד בורות - כלים ליישוב מחלוקות עסקיות והתנהגותיות שאין להם אח ורע בענפי משק אחרים? יו"ר הוועדה לעיצוב ערכים ודור ההמשך - אמה ינובה, מסבירה: "כשנשיא הבורסה - שמואל שניצר, הציע לי לעמוד בראש ועדת דור המשך, חשבתי על הקולות הרבים ששמעתי בתקופת מערכת הבחירות. קולות החברים, דווקא הצעירים שבהם, שביקשו לחזור לערכים הישנים

ה פרופסורים זמיר וכשר נודדים ברחבי הארץ, כשהם נושאים אתם את בשורת ההכרז בכתובת קוד אתי - תנאי חיוני, לדבריהם, לכל מקצוע ועיסוק במאה ה-21. יום קודם לכן קיים המרכז לאתיקה כינוס בכנסת. למחרת הגיעו לחדר הישיבות של הנהלת הבורסה, שם נאספו חברי נשיאות והנהלה, חברי ועדת הביקורת, חברי ועדת 'עיצוב ערכים - דור המשך' ואחרים, כדי לקיים דיון ראשון בשאלה אם יש מקום לכתובת קוד אתי ליהלומנים ו/או לבורסת היהלומים. באמתחתם נשאו הפרופסורים רשימה מרשימה של גופים בהם מקיים המרכז לאתיקה בירושלים פעילות: הנהלת בתי המשפט, האוניברסיטה העברית, משרד מבקר המדינה, מרכז השלטון המקומי, משטרת ישראל, רשות המסים ועוד ועוד. האם עומדת הבורסה להצטרף לרשימה ההולכת וגדלה של ארגונים וגופים המקיימים תהליך האמור להוביל בסופו של דבר לכתובת קוד אתי?

כתובת קוד אתי הפכה לטרנד רווח בארגונים ובחברות בעולם המערבי

מנהל המרכז לאתיקה בירושלים - דניאל מילוא. צילום: יובל גור אריה

חברי נשיאות, הנהלה, ועדת הביקורת, וחברי הוועדה לעיצוב ערכים - דור המשך התכנסו כדי לשמוע את דבריהם של אנשי המרכז לאתיקה בירושלים - פרופ' יצחק זמיר, פרופ' אסא כשר ומנהל המרכז - דניאל מילוא. צילום: יובל גור אריה

סיו"ר המרכז לאתיקה בירושלים - פרופ' אסא כשר עם יו"ר הוועדה לעיצוב ערכים ודור המשך בבורסה, שיזמה את המהלך - אמה ינובר. צילום: שירה עמי

הקהילה המקצועית: "עצם התהליך גורם לאנשים לחשוב מחשבות שלא חשבו קודם, ולהגיע לתובנות חדשות." ולסיכום קבע בפסקונת: "לכל ארגון מקצועי עסקי בישראל חייב להיות קוד אתי משלו." בתשובה לשאלות המשתתפים אמר פרופ' כשר, כי אינו מכיר את תקנון הבורסה, וכי ייתכן שהתקנון והקוד האתי ייספגו זה בתוך זה וייתכן שייבדלו זה מזה. הדבר מחייב חשיבה ולמידה. עוד אמר: "קוד אתי הנותר תלוי על הקיר לא מביא תועלת אלא אף מסב נזקים." ולבסוף, בתשובה לשאלתו של מ"מ נשיא הבורסה - קובי קורן, שלף פרופ' כשר את הטיעון המנצח בימים כה רגישים אלה: "לא רחוק היום, שהבנקים לא יתנו מימון לחברה או ארגון שאין להם קוד אתי."

בין אתיקה למשפט

פרופ' יצחק זמיר - יו"ר המרכז לאתיקה בירושלים, שופט בית המשפט העליון בדימוס, בעל אות אביר איכות השלטון, דיבר על היחס בין מערכת המשפט לבין מערכת כללי אתיקה: מדינה שאינה טוטליטרית אינה רוצה, ואף אינה יכולה, להסדיר כל צעד באמצעות המערכת המשפטית. המדינה מסתפקת בקביעת המותר

של פעם, לערכים של מייסדי ענף היהלומים בארץ, לאותו ענף שבו מילה הייתה מילה, הבטחה הייתה הבטחה וחוב היה משהו שמשלמים עד הפרוטה האחרונה.

כפועל יוצא שינינו את שם הוועדה ובחרנו בשם - 'הוועדה לעיצוב ערכים - דור המשך'. היעד הזה - עיצוב ערכים - הוא בדיוק הצומת בו נפגשים שני המסלולים המרכזיים שאנחנו, חברי הבורסה, הולכים בהם. הראשון הוא מה שאנחנו מכנים 'השבת עטרה ליושנה' - הערכים של אבותינו המייסדים, והיעד השני הוא ההשתלבות במאה ה-21. השתלבות זו מציבה בפנינו אתגרים לא קלים של שקיפות והתנהלות העומדת בדרישות הרגולטוריות המחמירות ביותר. זה לא קל, אבל בדיוק כשם שהתרגלנו לעבוד עם תעודות GIA, עם מחירוני רפפורט, ועם מכונות שרין ואוגי, כך נתרגל לחשיפה המתחייבת של ההתנהלות העסקית שלנו. אני רואה קשר בלתי נפרד בין עיצוב הערכים לבין דור המשך. קוד אתי, שיהיה תוצאה של עבודה משותפת של הצעירים והמבוגרים גם יחד, שיהיה מנוסח בפשטות ובבהירות ויאפשר לנו לכבד את העבר עם הפנים לעתיד. אני מקווה שכולנו נתראה שוב, וביחד ננסח קוד אתי, שהוא חלק בלתי נפרד מארגון מודרני במאה ה-21. אלה לא מתורות. זהו המאסט של העולם העסקי, ואנחנו חייבים להיות שם."

המפגש הראשון בנושא התמקד בשאלה מה בין חוק למוסר ולאיתיקה, ומה היא החשיבות של הקוד האתי לקהילה המקצועית ולעסקים. הצורך בקוד אתי בבורסה ובאפיוניו ייבחנו בוודאי בהמשך.

חשוב ומרכזי

פרופ' אסא כשר - סיו"ר המועצה האקדמית של המרכז לאתיקה, פרופ' אמריטוס באוניברסיטת תל אביב, חתן פרס ישראל, מחבר הקוד האתי של צה"ל וקודים אתיים נוספים, דיבר על חשיבותו ומרכזיותו של הקוד האתי לקהילה המקצועית ולעסקים.

כל התורה כולה על רגל אחת גלומה בפסוק: "סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורודפו" (תהלים לד, 15) - אמה.

פרופ' כשר הבדיל בין אתיקה למוסר: המוסר מתייחס לאדם באשר הוא אדם. האתיקה היא הטוב מנקודת מבטו של הארגון או המקצוע. לכל מקצוע 'טוב' נפרד משלו - לרופא, למפקד בצבא וגם ליהלומן. עוד אמר, כי האתיקה המקצועית מחייבת את העוסק להיות מיומן בהפעלתו של ארגו הכלים המקצועי ולהבין ולהפנים את הנהלים, שהם התגלמותה של החכמה המקצועית. העוסק חייב לשמור על כבוד המקצוע - לא רק על המוניטין, היוקרה וההתעניינות של התקשורת, אלא על האמון ההדדי בין חבר לחבר ועל אמון הציבור בעוסקים במקצוע. "קל לפגוע באמון. קשה מאוד לפתח אותו ולשמור עליו" - אמה.

לדברי פרופ' כשר, החשיבה על האתיקה אינטואיטיבית. כל יהלומן חושב על אתיקה, גם כשנדמה לו שהוא עסוק בעסקיו ואינו נותן דעתו עליה. הבעיה היא, שכל אחד חושב אחרת על אתיקה, משום שהיא אינה 'יושבת' על בסיס שיטתי מוצק. "כתיבת קוד אתי תיצור הבנה מוסכמת על הכל, מובנת ומנוחתת" - אמה.

פרופ' כשר הסביר, כי לעיסוק באתיקה תפקיד מאוד חשוב בקידום

מיקרוסקופ גמולוגי איכותי נייד

MINI GEM

*מופעל ע"י סוללות

קטן וקל, מיועד לנסיעות
אופטיקה איכותית

במבצע!

משה | נייד: 050-6623666 mrc

יו"ר המרכז לאתיקה בירושלים - פרופ' יצחק זמיר, דיבר על היחס בין מערכת המשפט למערכת האתיקה. צילום: שירה עמי

רב, מתחיל הנושא להתפתח. פרופ' זמיר אמר, שהקוד האתי הופך למעין כרטיס ביקור של הארגון. גוף היודע להציג את החזון שלו, את הקוד האתי שלו, נחשב לגוף מכובד. הקוד האתי מנחה את התנהגות החברים במקצוע או בעיסוק. קובץ אתיקה כתוב חשוב מאוד לצורכי הנחיה - אמר. כמו כן יש לו כוח מרתיע - איש לא יוכל לבוא ולומר - לא ידעתי.

תהליך משותף

יו"ר הוועדה לעיצוב ערכים - דור המשך - אמר ינובר וחבר הוועדה - דייוויד שוט, שיזמו וארגנו את

המפגש, בחרו לקרוא לו: "כנס הכשרת הלבבות". הדיונים שהתעוררו בעקבות המפגש באולם ובשכונה, והמשובים המעודדים שהתקבלו מהנשיא - שמואל שניצר וממלא מקומו - קובי קורן, ומאחרים מלמדים כי הכשרת הלבבות לקראת כתיבת קוד אתי לבורסת היהלומים וחבריה אכן התחילה לעשות את דרכה. מה שברור הוא, ועל כך עמדו גם המרצים ומנהל המרכז לאתיקה - דניאל מילוא - כתיבת הקוד האתי חייבת להיעשות תוך תהליך חשיבה והיוועצות של החברים לעיסוק המקצועי. בכך נבדל הקוד האתי מהתקנון שהוא בגדר של 'הצנחה מלמעלה' של קובץ כללי עשה ואל תעשה. קוד אתי המוצנח מלמעלה לא ימלא את תפקידו - אמרו המשתתפים. רק קוד אתי שיווצר תוך תהליך היוועצות, דיון, חשיבה וניתוח עשוי להיות אפקטיבי ולהשיג את יעדיו. ●

פרופ' אסא כשר מרצה על אתיקה בכנס הכשרת הלבבות שקיימה הבורסה. צילום: כרמל לוסיג

(החוקי) והאסור (הבלתי חוקי). היא עוסקת בהתנהגויות קיצוניות ובלתי זגרתיות בלבד, העלולות לפגוע בזולת או בציבור הרחב. המשפט מאפשר מרחב עצום לפעילות על פי הכלל - מה שלא נאסר, מותר. כך למשל, אין חוק האוסר לנבל את הפה. איסור מסוג זה, המגדיר מהי ההתנהגות הראויה ומהי ההתנהגות הבלתי ראויה, שייך לתחום כללי האתיקה - מערכת של כללי התנהגות ראויה המקובלת בחברה מסוימת. היחידה הקובעת את כללי האתיקה קובעת גם את הסנקציות בגין הפרתם. כל עוד לא הפכו כללי האתיקה הספציפיים לחוק, אין הם מעניינה של המדינה והיא לא תגן עליהם.

פרופ' זמיר ציין, כי רק לפני 15-20 שנה התחילו בישראל לדבר על אתיקה ולמרבית הצער השיח לא התחיל במנהיגות שלנו, שלא השקיעה מספיק בתחום הערכי, אלא בארגונים החברתיים. לאט לאט, ובאיחור

תוצאות מיידיות

הפרופסור לכלכלה התנהגותית וראש קבוצת מחקר במעבדת המדיה באוניברסיטת MIT - פרופ' דן אריאלי אומר, שעצם המחשבה המתעוררת בלב האדם על קוד אתי כלשהו, מונעת מעשי מרמה.

באחד המחקרים שערך קיבלו משתתפי הניסוי דף ובו עשרים שאלות. למשתתפים נאמר לפתור כמה שאלות שיוכלו לפתור, לספור כמה פתרו, לגרוס את הדף במגרסה ולומר לבוחנים כמה שאלות פתרו. מה שהמשתתפים לא ידעו הוא, שהמגרסה גרסה רק את צדו של הנייר, ולמעשה, יכלו הבוחנים לראות בדיוק כמה שאלות פתר כל משתתף. התברר, שמי שפתר ארבע שאלות, למשל, אמר שפתר שש. כלומר, המשתתפים רימו קצת. בקבוצה אחרת התבקשו המשתתפים לחתום לפני תחילת הניסוי על משפט האומר: "אני מבין שהניסוי מתנהל תחת קוד הכבוד של האוניברסיטה". באותה הקבוצה איש לא רימה.

כשאנשים חושבים מראש על הקוד המוסרי שלהם הם לא מרמים - אומר אריאלי. גם אם מבקשים מהם לחשוב על עשרת הדיברות, וגם אם מבקשים מהם לשים יד על התנ"ך לפני הניסוי, הם לא ירמו, בין אם הם מאמינים באלוהים ובין אם לאו. הכלל הוא - מסביר אריאלי - שכשאנחנו חושבים על האמות המוסריות אנחנו לא מרמים.

דן אריאלי אומר שרשויות המס בבריטניה אימצו את הרעיון, והחליטו לבקש מהנישומים לחתום בראש הטופס ולא בסופו, כמקובל בהנחה, שכאשר האדם חותם בראש הטופס הוא מחויב לקוד האתי שלו, והוא ירמה פחות. עוד סיפר, כי הציע לרשויות המס בישראל להעביר את יום הגשת הדו"חות בסמוך ליום הכיפורים - מייד לפניו או מייד לאחריו. בינתיים, רשות המס בישראל לא אימצה את הרעיון...